

דמזבח כוליה בדרום עזרה היה עומד, לפיכך נפסל.

אמר רבי זירא: אפשר איתא להא דרבי יוחנן דרבי יוסי סבר דכוליה מזבח בצפון היה עומד ולא תנינא לה בכוליה שיתא סדרי מתניתין? נפק רבי זירא דק ואשכח דתנינן לה.

דתנן במסכת תמיד: דיר עצים היה במקדש וביררו משם עצי תאנה יפים לסדר מהם בכל בוקר מערכה שניה של קטרת על מזבח החיצון⁽⁸⁾ [מערכה ראשונה שהיתה על גבי מזבח החיצון היתה מיועדת להקטיר עליה חלבים ואיברים, וממערכה שניה שהיתה שם היו נוטלים גחלים בכל יום להקטרת הקטורת על גבי מזבח הפנימי, וילפינן מקרא דכתיב בהקטרת הקטורת של יום הכפורים "ולקח מלא המחטה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה'" שמקומה של המערכה השניה יהיה בחלק המזבח הנמצא מול פתח אהל מועד והיינו "מלפני ה'". והיה מקום זה] כנגד קרן מערבית דרומית של המזבח, משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות,

ושיעור העצים שניתנו שם היה באומדן שיהא מהן חמש סאין גחלים כדי להקטיר עליהן קטורת בהיכל, ובשבת נותנים עצים באומדן שמונה סאין גחלים משום ששם על גבי המערכה השניה היו נותנין בשבת שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, שמקום הקטרתן של הבזיכין הוא על גבי מערכה שניה במזבח החיצון, ולכן היו צריכים בשבת שלש סאין נוספות של גחלים כדי להקטיר עליהן את הלבונה שבבזיכין. והשתא הוינן בהאי מתניתין: ומאי סימנא? מהו משמעותו של סימן זה שנתנו חכמים במערכה שניה שיהיה מקומה דוקא ב"קרן מערבית דרומית משוך ארבע אמות לצד צפון?"

אלא, בהכרח — רבי יוסי היא! דתניא: רבי ב-ח יוסי אומר, זה סימן בידך: כל הניטל בפנים ההיכל לינתן בחוץ על מזבח החיצון אינו ניתן במזבח החיצון אלא בסמוך ביותר לצד פנים, במקום שאין במזבח החיצון מקום אחר הסמוך לפנים יותר ממנו. וכל הניטל בחוץ מעל גבי מזבח החיצון כדי לינתן לפנים בהיכל אינו ניטל ממזבח החיצון אלא

נחבאר אם הוא לעיכובא שיהיו הגחלים ממזבח החיצון.

והנה התוס' לקמן [נט ב] כתבו שהמקטיר קטרת בזמן הזה בחוץ חייב כרת, והקשה המקדש דוד [כז ב] הלא אין מזבח החיצון כדי ליטול ממנו גחלים לקטרת, ואם כן אין הקטרת ראוי לפתח אהל מועד ומדוע יתחייב משום העלאה בחוץ, ויש שרצו להוכיח מכח קושיא זו שהתוס' סוברים שבאמת אין זה מעכב שיטול ממזבח החיצון, ויעויין במשמר הלוי [סי' קב] מה שכתב הגר"ד לנדו שליט"א, שיש לומר

מאחר שהקטרת מצד עצמה ראויה להיות נקטרת בפנים, וגם המקום ראוי לזה, הגם שאין לנו גחלים להקטרתה קרוי זה ראוי לפתח אהל מועד, עכ"ד, אולם עיקר קושית המקדש דוד אינה ברורה כ"כ, שהרי מבואר בדברי התוס' לקמן שאפשר להקטיר בזמן הזה במקום המזבח החיצון קומץ מנחה ואימורין, ואם כן למה לא יהיה ראוי לסדר שם מערכה שניה גם כן.

8. רש"י מפרש שהכונה שנמלכו למעט מאורך ורוחב המזבח, ומבואר מזה שכל זמן שלא

במקום הסמוך לפנים, שאין סמוך ממנו לצד פנים!

ומבארין דברי רבי יוסי: "כל הניטל בפנים לינתן בחוץ" מאי ניהו? אילימא שירים של דם חטאות הפנימיות הניטלות בפנים כדי לשופכם על יסוד מזבח החיצון, למה ליה לרבי יוסי לתת בו סימן שניתנין על היסוד המערבי שהוא הסמוך ביותר לצד פנים, הא בהדיא כתיב בהו "ישפך אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד" ומהתם ילפינן למקום שפיכת השירים על היסוד כנגד הפתח!?

ותו פרכינן בדברי רבי יוסי: "כל הניטל בחוץ לינתן בפנים" מאי ניהו? אילימא גחלים של יום הכיפורים שדינם שיהיו ניטלים מעל גבי מזבח החיצון במחתה לצורך הקטרת הקטורת של כהן גדול ביום הכיפורים לפני ולפנים, הא בהדיא כתיב בהו "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה'", ומדכתיב "מלפני ה'" דרשינן דהיינו סמוך לצד פנים כלומר להיכל, ולמאי בעי רבי יוסי למימר בהו סימנא?

אלא, יש לפרש דברי רבי יוסי שאמר כל הניטל בפנים לינתן בחוץ דאירי בשני בזיכי לבונה של לחם הפנים שהיו ניטלין בשבת מעל גבי השולחן העומד בפנים ודינן להיות מוקטרים על גבי המזבח החיצון, דגמרי משירים של חטאות הפנימיות שמקומן על גבי מזבח החיצון הוא בסמוך

ביותר כנגד הפתח.

והא דאמר רבי יוסי הניטל בחוץ לינתן בפנים איירי בגחלים של קטורת דכל יומא ויומא, שדינן להיות מוקטרים על גבי מזבח הפנימי, דגמרון מגחלים של יום הכיפורים שניטלין מכנגד הפתח.

ומהכא פשטינן דלרבי יוסי כוליה מזבח בצפון היה עומד. ומפרשינן, ומאי קסבר רבי יוסי בכרייתא שנתן סימנים? אי קסבר כוליה מזבח בדרום קאי אם כן עשרים ושבע אמות בעי למיתי ולמשוך מקרן מערבית דרומית לצד צפון של המזבח כדי שתהא המערכה מול הפתח. שהרי אורכו של מזבח היה ל"ב אמה וכולו בדרום, ופתח ההיכל היה עשר אמות והיה הפתח באמצע העזרה בדיוק — חמש אמות הצפונית של הפתח בצפון העזרה וכן חמש אמות דרומיות שלו בדרום. ואם כן, אם עמד המזבח כולו בדרום, עד גבול האמצע של העזרה, היה חציו הדרומי של פתח ההיכל, שהוא חמש אמות, מכונן כנגד חמשת האמות של המזבח הגובלות בקו האמצע, הילכך צריך למשוך כ"ז אמה [27=5-32] מהפינה הדרומית מערבית של המזבח כדי להגיע לאותן חמש אמות המכוונות כנגד הפתח.

ואי נמי נפרש בדברי רבי יוסי דקסבר קדושת היכל ואולם הוא וקרינן "לפני ה'" גם כנגד פתח האולם ולא רק כנגד פתח ההיכל, ופתח האולם היה עשרים אמות עשר בצפון ועשר בדרום, אכתי קשה דאם כן

מיעטו, הגם שהמחילה נעשית רק מתחת לחלק מהמזבח שהיה אפשר למעטו, מכל מקום כל זמן שלא מיעטו כולו קרוי מזבח, ולכן אם יש

תחתיו מחילה באיזה חלק שיהיה אפילו הוא מיעטו, הוא פוסל בכל המזבח.

מזבח בצפון קאי, ואם כן כל חמש האמות שבקרן מערבית דרומית הם כנגד פתח ההיכל, והא דמקום המערכה הוא רק באמה החמישית, ואין מקרבים אותה יותר לכוון דרום, משום שארבע אמות הדרומיות של המזבח, אי אפשר לסדר עליהם את המערכה וכפי שיבואר מה היה באותם ארבע אמות.

והני **ארבע אמות** הם: **אמה יסוד**, ו**אמה טובב**, ו**אמה מקום קרנות**, ו**אמה מקום רגלי הכהנים** המיועד להילוך הכהנים על גבי המזבח, ובהם אי אפשר לסדר את המערכה, וקאמר רבי יוסי שיסדר את המערכה מיד באמה החמישית, משום **דכי מסני לקמיה** לצד צפון **טפי** מאמה **תו ליכא** כנגד הפתח של ההיכל, ולא מקרי "לפני ה'", שהרי כאשר כל המזבח עומד בצפון העזרה נמצא שרק חמש האמות שבקרן דרומית מערבית של המזבח עומדות כנגד חמש האמות הצפוניות של פתח ההיכל, ונסובר רבי יוסי שקדושת אולם לאו כקדושת היכל הוא, ולכן צריך שיהיה מכוון בדוקא כנגד פתח ההיכל⁽⁹⁾.

אמר רב אדא בר אהבה: אפשר לפרש את דברי המשנה במסכת תמיד גם דלא כרבי יוסי דסבר דכוליה מזבח בצפון קאי. דאפשר

עשרים ותרתין אמות בעי למיתי מקרן מערבית דרומית לצד צפון, שהרי רוחב פתח האולם כ' אמה, עשר בצפון ועשר בדרום, וכיון שאורך המזבח ל"ב אמה בעי למשוך כ"ב אמה [32-10=22] כדי שיתקיים דין "לפני ה'".

ואי קסבר רבי יוסי דחציו של מזבח בצפון וחציו בדרום אכתי קשה דאם כן חד סרי אמה **בעי למיתי** שחציו של מזבח ט"ז אמה, וכשימשוך מקרן מערבית דרומית י"א אמה יהיה בתוך ה' אמות שמול פתח ההיכל.

ואי נמי קסבר קדושת היכל ואולם חדא היא וגם כנגד פתח האולם מיקרי "לפני ה'" ופתח האולם היה עשר בצפון ועשר בדרום, אם כן **שית** אמה **בעי למיתי** שהרי חצי המזבח שבצד דרום הוא ט"ז אמה, ופתח האולם הוא עשר אמות. ונמצא שלאחר שנמשוך שש אמות מהפינה הדרומית מערבית של המזבח לכוון צפון יהיה המקום מכוון כנגד פתח האולם [16-10=6].

אלא לאו מדקאמר רבי יוסי דמקום המערכה משוך רק ארבע אמות מקרן מערבית דרומית בעל כרחך **משום דקסבר רבי יוסי כוליה**

9. הקשה המקדש דוד [לג ב] אם כן איך עשו מערכה שניה בבית ראשון, שהרי מבואר לקמן [סא] שבבית שני הוסיפו ד' אמות מדרום וד' אמות ממערב, ואם כן בבית ראשון לא היה מהמזבח כנגד הפתח אלא אמה אחת של יסוד, והרי אפילו להברי האומר [לקמן סה] מסדרין מערכה על גבי טובב, מודה הוא שאין מסדרין מערכה על היסוד, ואמנם אין עיכוב לעשות המערכה רק כנגד הפתח כמבואר ביומא [מו א],

אבל לכתחילה הרי עושין בדוקא שם, והניח בקושיא. עוד הקשה שם שהרי ביום הכפורים היתה מערכה נוספת לצורך גחלים להקטיר לפני ולפנים, וגם מערכה זו היתה צריכה להיות לפני הפתח כמבואר בסוגיא לעיל, והרי שיעור מקום מערכה הוא אמה על אמה כמבואר לקמן [סב ב], ואם כן איך סידרו שני המערכות באמה אחת.

לפרש דהא מני — רבי יהודה היא!

דתניא רבי יהודה אומר: מזבחה — ממוצע ועומד באמצע העזרה, חציו לצפון וחציו לדרום, עשר אמות אמצעיות היו כנגד פתחו של היכל, ואחת עשרה אמה מיכן בצד צפון שלא כנגד הפתח, ואחת עשרה אמה מיכן בצד דרום שלא כנגד הפתח. נמצא מזבחה מכוזן כנגד היכל וכתליו שרוחב ההיכל כ' אמה ועובי כתלי ההיכל ו' אמה כל כותל וביחד ל"ב אמות שהוא כרוחב המזבחה.

ומקשינן על דברי רב אדא בר אבהה: סוף סוף איכא לאקשוויי לרבי יהודה כדאקשינן לרבי יוסי: אי קסבר שרק כנגד פתח היכל מקרי לפני ה' אם כן חד פרי אמה מהפינה הדרומית מערבית בעי למיתוי וכדפרכינן לעיל לפי הצד דקסבר רבי יוסי מזבחה חציו בצפון וחציו בדרום. ואי קסבר נמי קדושת היכל ואולם הדא היא אם כן שית אמה בעי למיתוי מקרן המזבחה לצד אמצע המזבחה כדי שיתקיים דין "לפני ה'", ואם כן אמאי תנינן במתניתין התם דארבע אמות בלבד מושכינן לצד צפון?

ומשנינן: מי סברת הני ארבע אמות דתנן במשנתנו דמושכן מקרן המזבחה הדרומית מערבית בהדי אמה יסוד ואמה סובב [שאותן ארבע אמות כוללות גם את האמה יסוד ואת האמה סובב]? לא תפרש כן, אלא תפרש שיש למשוך ארבע אמות בר מאמה יסוד ואמה סובב, שהם ביחד ו' אמות מתחלת המזבחה, וסבירא ליה לתנא דקדושת

אולם והיכל חדא מילתא היא, שמהאמה השביעית של המזבחה ועד האמה הכ"ז של המזבחה הוי כנגד הפתח של האולם שרוחבו כ' אמה ומקרי לפני ה'.

ומקשינן: אם כן מה הקשה רב אדא בר אבהה לרבי זירא בזה שאמר שהמשנה מתפרשת יפה לרבי יהודה, שאמר מזבחה ממוצע באמצע העזרה, והרי אפשר גם להעמיד המשנה הנ"ל של מסכת תמיד כרבי יוסי ולומר שרבי יוסי ג"כ סובר מזבחה עומד באמצע העזרה כרבי יהודה, ושוב לא קשה על רבי זירא, וכך מקשינן: ונוקמה למתניתין דמקום מערכה שניה של קטורת משוך ד' אמות לצד צפון כרבי יוסי, ונפרש דברי הברייתא דרבי יוסי דכל הניטל בפנים וכו' בממוצע דסבר רבי יוסי נמי דמזבחה חציו בצפון וחציו בדרום, ט"ז אמה לכל צד, ונתרץ לרבי יוסי כדתרצינן לרבי יהודה שאותן ד' אמות הן מלבד אמה יסוד ואמה סובב [הילכך הוצרכנו למשוך שש אמות, עד כנגד פתח האולם $6+10=16$] ואם כי נסתרת ראיית רבי זירא מהכא דרבי יוסי סבר דכוליה מזבחה בצפון קאי, מכל מקום הא אפשר לאוקמי למשנתנו גם כרבי יוסי.

ומשנינן: אין הכי נמי שאפשר להעמיד המשנה כרבי יוסי. והא דאוקמי רב אדא בר אבהה כרבי יהודה משום דרבי יהודה שמענא ליה דסבר דמקום המזבחה ממוצע חציו בצפון וחציו בדרום היה, בהדיא. ואילו דברי רבי יוסי בברייתא דכל הניטל בחוץ וכו' מתפרשים בכל ענין שנעמיד את המזבחה, בדרום, בצפון או באמצע לכל חד